

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Adroddiad Blynyddol ar Fân-Ddaliadau yng Nghymru

1 Ebrill 2022 – 31 Mawrth 2023

llyw.cymru

Cyflwyniad

Mae dyletswydd statudol ar Weinidogion Cymru o dan adran 59(2) o Ddeddf Amaethyddiaeth 1970 i gyhoeddi adroddiad ar eu gweithgareddau, a gweithgareddau awdurdodau lleol, mewn perthynas â mân-ddaliadau yng Nghymru. Trosglwyddwyd y ddyletswydd hon yn wreiddiol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru gan Orchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau 1999 (1999/672) ac mae'n arferadwy bellach gan Weinidogion Cymru yn rhinwedd paragraff 30 o Atodlen 11 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

Mae'r adroddiad yn darparu gwybodaeth ystadegol am nifer y mân-ddaliadau sy'n eiddo i awdurdodau mân-ddaliadau a'u harwynebedd, am denantiaethau ac am sefyllfa ariannol awdurdodau mân-ddaliadau. Mae'r adroddiad yn cwmpasu'r cyfnod o 1 Ebrill 2022 hyd 31 Mawrth 2023.

Caiff mân-ddaliadau statudol, neu ffermydd sir, eu gweinyddu dan Ran III o Ddeddf Amaethyddiaeth 1970. Dan y ddeddfwriaeth hon, mae'n ofynnol i awdurdodau mân-ddaliadau sicrhau mai eu nod cyffredinol yw darparu cyfleoedd i bobl sydd â digon o brofiad i fod yn ffermwyr ar eu cyfrif eu hunain. Mae'n rhaid i'r mân-ddaliadau allu cynnig gwaith amser llawn ar gyfer hyd at ddau o bobl, gan gynnwys y meddiannydd.

Hoffem ddiolch i'r Awdurdodau Lleol yng Nghymru sydd wedi darparu'r wybodaeth ystadegol sy'n cael ei defnyddio yn yr adroddiad.

Llywodraeth Cymru
Yr Is-adran Amaeth – Datblygu Cynaliadwy Llawr Cyntaf
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

Man-Ddaliadau a Ddarparwyd gan awdurdodau lleol yng Nghymru

Arwynebedd

Ar 31 Mawrth 2023, roedd awdurdodau yng Nghymru yn berchen ar ychydig mwy na **21,338ha** o dir oedd yn fân-ddaliadau. O hwnnw, roedd tua **18,646ha** yn cael eu gosod fel mân-ddaliadau gyda thŷ a/neu adeiladau.

Mae Tabl 1 yn dangos y sefyllfa ar gyfer awdurdodau unigol.

Daliadau

Ar 31 Mawrth 2023, roedd awdurdodau lleol yn berchen ar **972** o fân-ddaliadau. O'r rheini, roedd **601 (62%)** yn llai nag 20 hectar o faint a **234 (24%)** rhwng 20 a 40 hectar o faint. Roedd **137 (14%)** o fân-ddaliadau'n fwy na 40 o hectarau.

Mae Tabl 3 yn dangos nifer y daliadau a ddarparwyd gan awdurdodau unigol a dosbarthiad y daliadau yn ôl maint.

Tenantiaid

Roedd **895** o denantiaid ar fân-ddaliadau awdurdodau lleol ar 31 Mawrth 2023. Roedd rhai'n denantiaid ar fwy nag un fferm. Ar y **972** o ddaliadau, roedd: **959** o denantiaethau: roedd **460** yn Denantiaethau Busnes Fferm, **189** yn Denantiaethau'r Ddeddf Daliadau Amaethyddol a **310** yn denantiaethau eraill. Yn ystod 2022-2023, rhoddwyd **171** o denantiaethau newydd; **18** i newydd-ddyfodiaid, Terfynwyd **153** i denantiaid presennol a **42** o denantiaethau.

Ceir ffigurau manwl yn Nhablau 4 a 5.

Sefyllfa Ariannol Awdurdodau

Dangosodd cyfanswm cyfrif refeniw awdurdodau mân-ddaliadau yng Nghymru yn y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023 incwm o **£4,238,042.88** o'i gymharu â chyfanswm gwariant o **£1,619,736.98** gan roi gwarged o **£2,618,305.90**.

Mae Tabl 6 yn crynhoi cyfrifon refeniw cyfun yr awdurdodau ar gyfer y flwyddyn.

Gwybodaeth Ystadegol am Fân-ddaliadau a ddarparwyd gan Awdurdodau Lleol yng Nghymru

Tabl 1: Arwynebedd mân-ddaliadau yr oedd awdurdodau mân-ddaliadau'n berchen arnynt ar 31 Mawrth 2023

Awdurdod Unedol	Tir ar osod fel mân-ddaliad (hectar)	Tir a ddelir ond nid fel mân-ddaliad (hectar)	Cyfanswm tir mân-ddaliadau (hectar)	Rhent o dir ar osod fel mân-ddaliad (£)	Rhent o gyfanswm tir mân-ddaliadau (£)	Cyfanswm Rhent (£)
Abertawe	0.00	44.31	44.31	£0.00	£36,249.00	£36,249.00
Blaenau Gwent	0.00	183.59	183.59	£0.00	£16,727.00	£16,727.00
Bro Morgannwg	39.08	20.67	59.75	£7,600.00	£7,215.00	£14,815.00
Caerdydd	15.54	0.00	15.54	£12,250.00	£0.00	£12,250.00
Caerffili	39.00	63.00	102.00	£3,000.00	£11,558.00	£14,558.00
Casnewydd	84.21	104.38	188.59	£21,630.00	£22,185.00	£43,815.00
Castell-nedd Port Talbot	0.00	186.32	186.32	£0.00	£32,344.96	£32,344.96
Ceredigion	267.00	21.00	288.00	£61,500.00	£716.00	£62,216.00
Conwy	271.16	0.00	271.16	£68,580.00	£0.00	£68,580.00
Gwynedd	1,169.86	57.23	1,227.09	£237,341.00	£7,500.00	£244,841.00
Merthyr Tudful	0.00	28.66	28.66	£0.00	£5,543.00	£5,543.00
Pen-y-bont ar Ogwr	0.00	39.87	39.87	£0.00	£500.00	£500.00
Powys	9,790.00	247.00	10,037.00	£1,169,705.00	£67,991.00	£1,237,696.00
Rhondda Cynon Taf	0.38	0.00	0.38	£4,000.00	£0.00	£4,000.00
Sir Benfro	1,507.00	564.00	2,071.00	£430,160.07	£103,526.87	£533,686.94
Sir Ddinbych	689.74	77.19	766.93	£145,941.00	£40,384.00	£186,325.00
Sir Fynwy	866.46	172.21	1,038.67	£174,522.00	£63,075.30	£237,597.30
Sir Gaerfyrddin	1,007.00	376.00	1,383.00	£260,470.00	£65,321.00	£325,791.00
Sir y Fflint	478.19	170.37	648.56	£97,859.07	£68,774.34	£166,633.41
Tor-faen	0.00	80.58	80.58	£0.00	£15,154.00	£15,154.00
Wrecsam	226.61	84.05	310.66	£41,624.00	£730.00	£42,354.00
Ynys Môn	2,195.68	170.92	2,366.60	£582,549.00	£37,119.28	£619,668.28
CYFANSWM CYMRU	18,646.91	2,691.35	21,338.26	£3,318,731.14	£602,613.75	£3,921,344.89

Tabl 2: Tir a gaffaelwyd neu a waredwyd gan awdurdodau tyddynnod ar 31 Mawrth 2023

Awdurdod Unedol	Tir wedi'i gaffael				Tir wedi'i waredu			
	Newydd ei gaffael (wedi'i brynu neu ei feddiannu etc)	Wedi'i brynu ond wedi bod ar lês cyn hynny	Cyfanswm	Pris (£)	Wedi werthu, ei feddiannu, ei gyfnewid etc.	Tir ar lês wedi'i ildio	Cyfanswm	Derbyniadau (£)
Sir Ddinbych	0.00	0.00	0.00	£0.00	46.85	0.00	46.85	£640,000.00
Sir Fynwy	0.00	0.00	0.00	£0.00	2.00	0.00	2.00	£323,954.25
Powys	0.00	0.00	0.00	£0.00	12.06	0.00	12.06	£1,377,000.00
CYFANSWM CYMRU	0.00	0.00	0.00	£0.00	60.91	0.00	60.91	£2,340,954.25

Ni nododd yr awdurdodau canlynol unrhyw weithgaredd yn y flwyddyn:

- Abertawe
- Blaenau Gwent
- Bro Morgannwg
- Caerdydd
- Caerffili
- Castell-nedd Port Talbot
- Casnewydd
- Ceredigion
- Conwy
- Gwynedd
- Merthyr Tudful
- Pen-y-bont ar Ogwr
- Rhondda Cynon Taf
- Sir Benfro
- Sir y Fflint
- Sir Gaerfyrddin
- Tor-faen
- Wrecsam
- Ynys Môn

Tabl 3: Dadansoddiad o'r mân-ddaliadau yn ôl maint ar 31 Mawrth 2023

Awdurdod Unedol	Nifer y Daliadau								Cyfanswm Daliadau
	Â Thŷ ac Adeiladau				Ffermydd Tir yn Unig				
	0-20	20-40	Dros 40	C'swm	0-20	20-40	Dros 40	C'swm	
Abertawe	0	0	0	0	42	0	0	42	42
Blaenau Gwent	0	0	0	0	126	1	0	127	127
Bro Morgannwg	2	0	0	2	5	0	0	5	7
Caerdydd	2	0	0	2	0	0	0	0	2
Caerffili	0	1	0	1	26	0	0	26	27
Casnewydd	0	3	0	3	2	1	1	4	7
Castell-nedd Port Talbot	0	0	0	0	36	3	1	40	40
Ceredigion	3	8	0	11	4	0	0	4	15
Conwy	6	3	2	11	0	0	0	0	11
Gwynedd	2	8	31	41	7	0	1	8	49
Merthyr Tudful	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pen-y-bont ar Ogwr	0	0	0	0	1	0	0	1	1
Powys	37	70	29	136	32	2	1	35	171
Rhondda Cynon Taf	1	0	0	1	31	3	3	37	38
Sir Benfro	4	25	15	44	65	3	1	69	113
Sir Ddinbych	1	5	8	14	11	2	1	14	28
Sir Fynwy	4	11	9	24	35	6	0	41	65
Sir Gaerfyrddin	0	12	12	24	40	3	2	45	69
Sir y Fflint	0	13	2	15	5	1	1	7	22
Tor-faen	0	0	0	0	29	1	1	31	31
Wrecsam	3	5	1	9	2	2	0	4	13
Ynys Môn	22	40	15	77	15	2	0	17	94
CYFANSWM CYMRU	87	204	124	415	514	30	13	557	972

Tabl 4: Dadansoddiad o'r mân-ddaliadau yn ôl tenantiaid a thenantiaethau ar 31 Mawrth 2023

Awdurdod Unedol	Nifer y tenantiaid				Nifer y tenantiaid			
	Hectarau				FBT	AHA	Arall	C'swm
	0-20	20-40	Dros 40	C'swm				
Abertawe	42	0	0	42	42	0	0	42
Blaenau Gwent	126	1	0	127	0	0	127	127
Bro Morgannwg	7	0	0	7	0	3	4	7
Caerdydd	2	0	0	2	1	1	0	2
Caerffili	26	1	0	27	11	2	14	27
Casnewydd	2	4	1	7	4	3	0	7
Castell-nedd Port Talbot	29	3	1	33	3	2	28	33
Ceredigion	7	7	0	14	5	7	2	14
Conwy	6	3	2	11	5	5	1	11
Gwynedd	8	7	32	47	29	16	1	46
Merthyr Tudful	13	0	0	13	0	0	13	13
Pen-y-bont ar Ogwr	1	0	0	1	1	0	0	1
Powys	52	66	30	148	130	29	4	163
Rhondda Cynon Taf	33	3	3	39	1	0	37	38
Sir Benfro	69	28	16	113	93	20	0	113
Sir Ddinbych	12	7	9	28	24	3	1	28
Sir Fynwy	5	11	9	25	16	31	20	67
Sir Gaerfyrddin	40	15	14	69	28	14	27	69
Sir y Fflint	0	14	3	17	16	7	0	23
Tor-faen	29	1	1	31	1	1	29	31
Wrecsam	2	5	1	8	1	5	2	8
Ynys Môn	30	41	15	86	49	40	0	89
TOTAL WALES	541	217	137	895	460	189	310	959

Tabl 5: Tenantiaethau a roddwyd gan awdurdodau mân-ddaliadau am y tro cyntaf a'r rhai a gafodd eu terfynu yn ystod y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2023

Awdurdod Unedol	Nifer a roddwyd		Nifer wedi'u Terfynu
	Tenantiaid Newydd	Yn Denantiaid Eisoes	
Abertawe	0	42	0
Blaenau Gwent	0	0	0
Bro Morgannwg	3	0	3
Caerdydd	0	0	0
Caerffili	4	23	1
Casnewydd	0	0	0
Castell-nedd Port Talbot	4	29	0
Ceredigion	0	0	1
Conwy	0	0	0
Gwynedd	0	0	0
Merthyr Tudful **	0	13	0
Pen-y-bont ar Ogwr	0	0	0
Powys	1	6	11
Rhondda Cynon Taf	1	37	20
Sir Benfro	0	2	0
Sir Ddinbych	1	0	2
Sir Fynwy	2	0	2
Sir Gaerfyrddin	0	0	0
Sir y Fflint	0	0	0
Tor-faen	2	0	1
Wrecsam	0	0	0
Ynys Môn	0	1	1
CYFANSWM CYMRU	18	153	42

** Merthyr Tudful – mae rhai tyddynnod yn wag dros dro oherwydd gwyradau cyfleustodau ar welliant cynllun ffordd yr A465 ac nid yw'r rhenti hyn wedi'u cynnwys yn y data. Ar ôl ei gwblhau, bydd tenantiaid yn dychwelyd i'r tyddynnod hyn.

Tabl 6: Cyfanswm cyfrif refeniw awdurdodau mân-ddaliadau ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023

Cyfrif Gweithredol	
Incwm (£)	
Rhent o Ddaliadau	£3,728,823.47
Rhenti Eraill	£228,570.70
Incwm Arall	£280,648.71
CYFANSWM INCWM	£4,238,042.88
Gwariant (£)	
Atgyweirio a Chynnal a Chadw	£1,126,177.57
Rhenti, Ardrethi, Blwydd-daliadau, Ffioedd Dŵr	£132,017.31
Prisiadau Net ar Hawliau Tenantiaid	£10,164.11
Rheoli'r Ystâd	£232,439.32
Gwariant Arall	£118,938.67
CYFANSWM GWARIANT	£1,619,736.98
GWARGED Y CYFRIF GWEITHREDOL	£2,618,305.90
Cyfrif Anweithredol	
Incwm (£)	
CYFANSWM	£1,304.00
Gwariant (£)	
Costau Cefnogi Canolog	£375,733.43
Gwariant Arall	£5,160.64
CYFANSWM	£380,894.07
CYFRIF ANWEITHREDOL (DIFFYG)	-£379,590.07
Cyfrif Refeniw Net – Gwarged/(Diffyg)	
Cyfrif Gweithredol – Gwarged	£2,618,305.90
Cyfrif Anweithredol (Diffyg)	-£379,590.07
Gwarged/(Diffyg) Net	£2,238,715.83
Costau Cyfalaf	£239,733.23
Gwarged/(Diffyg) Net gan gynnwys Cyfalaf	£1,998,982.60